

Vil innføring av ROT- og RUT-fradrag gi Norge et mer effektivt skattesystem?

Av Linn Nordås Fotland og Lisa Marie H. Ålsberg, Master i økonomi og administrasjon, Norges Handelshøyskole, Våren 2015

Et skattefradrag for kostnader knyttet til arbeid i hjemmet har vært mye omtalt i media, og det foreligger ulike meninger om et slikt skattefradrag bør innføres i Norge.

Formålet med innføring av et slikt skattefradrag i Norge vil hovedsakelig være å bekjempe svart arbeid. Vi ser også på effektene skattefradraget kan ha på arbeidsfordelingen, ved at det kan redusere andelen egenproduksjon.

Fradrag knyttet til arbeid i hjemmet kan deles inn i fradrag for «rehabilitering, ombygging og tilbygg» (ROT), og fradrag for «renhold, omsorg og serviceoppdrag» (RUT). Det er ROT-fradraget som har fått mest oppmerksomhet i Norge. Inspirasjonen til slike fradrag kommer i hovedsak fra Sverige, men også Danmark og Finland har hatt lignende ordninger.

Den svenske fradragsordningen fungerer på den måten at skatteyter får en foreløpig skattereduksjon på 50 prosent i forbindelse med kjøp av tjenesten, slik at skatteyter bare betaler halvparten av kostnadene direkte. Opplysningene om skattereduksjonen blir ført i selvangivelsen og beløpet blir endelig fastsatt ved ligningen. Skattereduksjonen beregnes av innbetalt skatt. Man kan ikke få større skattereduksjon enn det man selv har betalt i skatt. Er fratrukket i løpet av året større enn innbetalt skatt, vil man få restskatt. Taket for samlet årlig skattefradrag per skatteyter er 50 000 SEK.

Undersøkelser vi har sett på viser at det er stort omfang av svart arbeid i Norge og en utbredt «gjør-det-selv» holdning blant nordmenn, spesielt ved enkelt vedlikeholdsarbeid og renholdstjenester i hjemmet. ROT- og RUT-tjenester vil normalt være av en art som er lite ferdighetskrevende og som krever lite kapitalutstyr. Dette gjør sektoren sårbar for vridninger, og det er derfor ikke optimalt å skattlegge disse tjenestene hardt.

Svart arbeid er et problem da det medfører tapte skatteinntekter til Staten og gir urettferdige konkurranseforhold for seriøse aktører som taper oppdrag. Svart arbeid stimulerer også fremvekst av annen arbeidslivskriminalitet. Utfra teori vi har sett på vil det være

samfunnsøkonomisk effektivt at arbeid blir gjort av profesjonelle i det hvite markedet istedenfor at husholdningene utfører arbeidet selv. Det er derfor samfunnsøkonomisk ønskelig at både svart arbeid og mer av dagens egenproduksjon blir utført i det hvite markedet.

Vår litteraturgjennomgang viser tydelig at pris er hovedmotivasjonen for de observerte markedsvidningene. De hvite tjenestene blir for dyre som følge av skatter og avgifter i næringer som kan erstattes av et svart marked eller egenproduksjon. Ut i fra dette ser vi et behov for et tiltak som rettes mot priselementet i disse næringene for å redusere omfanget av svart arbeid.

Et alternativ for å redusere omfanget av svart arbeid i ROT- og RUT- markedet er å øke kontroller innen byggenæringen. Det kan være kostbart å øke kontroller, samtidig som det kan være vanskelig grunnet lovverk som verner om husholdningers privatliv. Økte kontroller vil heller ikke ha noe effekt på egenproduksjonen, som er en lovlig form for skattetilpasning.

Sverige og Danmark har begge hatt positive erfaringer ved innføring av fradragene. I Sverige viser undersøkelser at holdningene til svart arbeid er endret og at denne endringen ikke ser ut til å være avhengig av at ordningen videreføres. I Danmark har de opplevd mindre bruk av svart arbeid i byggebransjen og en reduksjon i antall bedrifter som utfører svart arbeid.

En innføring av et ROT-fradrag i Norge er blitt vurdert av Finansdepartementet som i desember 2014 publiserte rapporten *Skattefradrag for håndverkertjenester i private hjem (ROT-fradrag)*. Denne tar for seg effekter ved innføring av et ROT-fradrag i Norge.

Departementet konkluderte med at et slikt skattefradrag i Norge vil gi et provenytnap på 8 milliarder kroner og at det derfor ikke vil være lønnsomt å innføre det. Hovedorganisasjonen Virke har også sett på provenyeffektene ved innføring av et ROT-fradrag i Norge, men kommer fram til et mye lavere anslag for provenytnapet enn Finansdepartementet. Vi finner svakheter ved begge provenyberegningene.

Vi konkluderer med at skattene på ROT- og RUT-tjenester bør senkes siden dette er lite ferdighets- og kapitalkrevende tjenester som er sårbare for substitusjon over til svart arbeid og egenproduksjon. Denne substitusjonen gir en mindre effektiv arbeidsfordeling i samfunnet og man får en svart sektor som utkonkurrerer de seriøse aktørene.

Et viktig argument mot innføring av ROT- og RUT-fradrag er at bolig allerede er skattemessig svært gunstig behandlet i det norske skattesystemet. Uten en samtidig skjerpelse av andre elementer i boligbeskatningen vil derfor en innføring av et ROT-fradrag i Norge kunne ha en negativ effekt ved at det kan føre til et ytterligere press i boligmarkedet. Scheelutvalget har imidlertid foreslått økt samlet boligbeskatning, og vi mener det gir rom for å innføre ROT- og RUT-fradrag som del av en helhetlig skattereform.